N°. 44. Donderdag 31 October 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".



KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Belgische Commissie van Koloniale Studiën in Nederland.

Onder de hooge bescherming van den heer *Jules Renkin*, Belgisch Minister van Koloniën, is te 's-Gravenhage ingesteld: *De Belgische Commissie van Koloniale Studiën in Nederland*. Het Bestuur is samengesteld als volgt:

Eere-Voorzitter: *Baron A. Fallon*, Gezant van België;

Eere-Ondervoorzitter: *F. van der Heijde*, Consul-Generaal van België, en *E. J. H. Dossin*, Luit.-Generaal, Militair Attaché bij de Belgische Legatie;

Voorzitter: *Z. H. Prins Albert de Ligne*, Gezantschapsraad;

Onder-Voorzitter: *Léonce Du Castillon*, oud toegevoegd Kamerlid;

Secretaris-Generaal: *Frans Janssen*, oud Consul van België.

Het doel van deze Commissie is hoofdzakelijk: het onderwijs over de koloniën op de Belgische scholen te organiseeren en de Nederlandsche koloniale politiek te bestudeeren.

Wij ontvingen het eerste nummer van het „*Bulletijn*" van de Commissie, waarin in „*Een woord vooraf*", dat wij hieronder geheel overnemen, de bedoeling van de uitgave wordt kenbaar gemaakt.

„Heden verschijnt het eerste nummer van het Bulletijn van de Belgische Commissie van Koloniale Studiën in Nederland en hare afdeelingen.

Dit Bulletijn wordt in ballingschap uitgegeven. Het zal er dienen om alle krachtsinspanningen der Belgen, die belang stellen in koloniale vragen, te groepeeren en te laten samenwerken.

Wij zullen gelukkig wezen de belangrijke studiën van onze landgenooten en onze Nederlandsche vrienden bekend te maken, zij, die een koloniaal rijk bezitten, dat de bewondering van de gansche wereld opwekt.

Wij zullen de artikelen in de oorspronkelijke taal publiceeren.

Belgisch Congo, de inboorlingen, zijne hulpbronnen en overgroote rijkdommen zijn niet genoeg bekend.

Men is niet genoeg doordrongen van de waarheid, dat onze heerlijke kolonie steeds een grooter uitbreiding neemt.

De kolonie wordt meer en meer de verlenging van het moederland.

Inderdaad, in Congo zullen wij talrijke producten vinden, die onontbeerlijk zijn voor de economische heropbeuring van het België na den oorlog.

Het doel van deze bescheiden publicatie is, beter onze Afrikaansche bezittingen te leeren kennen, hooger het grootsche werk van Leopold II te doen schatten en de sympathie van allen voor onze kolonie te verwekken.

Onze poging getuigt van ons onwrikbaar vertrouwen in de toekomst van ons land en zijne kolonie, voor wie Belgen en inboorlingen hun bloed vergoten hebben."

Verder bevat de inhoud:

1. Verklaring van den heer Renkin, Minister van Koloniën.
2. Beschrijving der vetten, getrokken uit den oliepalm en de zaden der Hevea, door Ernest Rosa.
3. Over de export-agenten, door Louis Verhaegen.
4. Inlichtingen.

Pa van der Steur. *)

September 1918.

Mijne Vrienden!

Ditmaal laat ik U Joh. van der Steur zien, *vooral* als opvoeder. Ik doe dit aan de hand van een belangrijk artikel in het weekblad „Indië" (zie de nummers van 10 en 17 Juli van dit jaar) door eenen Dr. Nieuwenhuis.

De schrijver noemt Van der Steur „de eenigste man in heel Ned.-Indië, die hoewel algemeen bekend, door niemand wordt belasterd of bescholden." Hij gaat dan voort te vertellen hoe hij bij hem komt op een betaaldag aan inlanders. Al dadelijk ziet Dr. Nieuwenhuis, dat hier een man aan het werk is die van opschieten weet.

Daar Van der Steur nog bezig was, riep hij door het raam een jongen, die den bezoeker maar vast wat moest laten zien. „Rijk zag het er niet uit. Overal alleen het hoogstnoodige."

Het sloeg 1 uur. Gejoel en geloop van alle kanten in de richting van de eetzaal. „Gaat U met ons mee eten", vroeg Van der Steur, die zich inmiddels bij ons had gevoegd. Dan kunt U de jongens eens bezig zien en kunnen wij meteen wat praten."

De gong, — een hamerslag op een stuk spoorrail. Militair ging het de zaal in. Rijen tafels in een eindelooze zaal. Pa aan het eind, voor een reuzen bak rijst, naast de gong. Op de maat van de gong liepen rijen van 10 jongens langs hem heen en kregen een schep rijst uit Pa's bak en een grap uit Pa's mond. 10 pas verder stond een helper met den bak saus (sajoer). Zoo trok ieder terug naar zijn tafel, soort bij soort: werkjongens, schooljongens, kleintjes. Gefluit, gejoel, gelach — tot een belletje klinkt. Doodsche stilte, „Heer, wil gij deze spijzen zegenen, amen", zacht en helder over gebogen hoofden heen gesproken. En dan de aanval van 400 hongerige monden op het eten.

„Ik laat ze nu maar wat lawaai maken, bij het avondeten moeten zij rustig zijn. Zij werken hard, slapen nooit 's middags, ik eisch voortdurende inspanning van ze, dus laat ze bij het eten het dan maar eens wat gezellig hebben."

Nu, daaraan scheen het niet te mankeeren. Op een saai, streng weeshuis leek het allerminst.

Na het eten bracht Pa mij op zijn kantoor. Hier viel mij nog meer dan straks zijn kop op, dien van een idealist, maar van eenen, die aanpakken kan."

Daar vertelt dan Van der Steur de wordingsgeschiedenis, die wij allen kennen. Dan vraagt Dr. Nieuwenhuis hem: „U, die het Indo pauper kind zoo door en door kent, gelooft U *ook* dat de meesten weer in de kampong terecht komen?" „Wel, antwoordt hij, en staart even voor zich uit — mislukken doen er van mij maar weinig, maar toch, er zijn er. Voor allen is de strijd wel heel zwaar. De meesten zijn de vrucht van wilde passie van minderwaardige menschen. Maar toch ook niet allen. Ook in de losse soldatenhuwelijken is iets van trouw en zorg. Daar waar een eigen huisje in de kampong, eenig meubilair, een bloemrekje, op vastheid en huiselijkheid in de verhouding duiden. Kinderen uit zulk een concubinaat gesproten zijn niet de minderen van wettige kinderen. Zij zagen wat zorg en liefde, zij *hadden een vader en eene moeder*.

Als de dood van de moeder, armoede of ongeval, ze bij ons brengt, kunnen wij ze tot nuttige burgers opvoeden. Slechter staan de anderen er voor. U heeft straks dat stumpertje gezien. De vader, een Europeesch militair, zwaar geslachtsziek, de moeder, een jonge Javaansche meid, weggeloopen met een ander, kort na zijne geboorte. Zoo krijgen wij ze zooveel. Zij geven mij de meeste zorg; voor hen sta ik heel vaak angsten uit. Zij vechten tegen hun aangeboren slechte instincten, maar dikwijls leggen zij het af. Maar als men dan weer ziet hoe dapper, hoe eerlijk zij vechten, bidt men God dubbel innig toch, ook hen te bewaren."

Wij kwamen te spreken over het opvoedingssysteem voor deze zwaar belasten.

„Och, zei Pa, dat is zoo van zelf gegroeid. Ik ben zelf te veel jongen geweest, om niet veel te kunnen verdragen. Maar als het er op aan komt, moeten zij dadelijk gehoorzamen. Groote liefde naast strenge tucht, dat is wat zij van noode hebben. Maar veel tijd voor kwaad doen hebben mijn jongens en meisjes niet. De kleinen gaan allen naar school en hebben 's middags werk. Het 7de leerjaar zorgt voor den tuin, het 6de schrobt, het 5de veegt het terrein, het 4de zorgt voor de privaten. Alleen de kleintjes slapen 's middags. Dat vind ik een dwaze gewoonte, vooral in het klimaat van Magelang. Ik werk den heelen dag en hun zal het ook geen kwaad doen. Luieren laat ik nooit toe. Wat ze doen moeten ze vlug en krachtig doen, ook het spelen." En dat was te zien. Overal dezelfde veerkrachtige, vlugge gang van Pa.

Dit is dan ook wat „de Steurtjes", „de Magelangers", overal onderscheidt van zoovele Indo's. Van der Steur heeft bewezen wat een krachtige, intensieve opvoeding hier bereiken kan. Het Indo-vraagstuk is voor een groot deel eene opvoedingskwestie.

*) Overgenomen uit „Onze Kleine Bode", onder redactie van het Comité van Bijstand voor den arbeid van Joh. v. d. Steur in Indië. Ds. H. Pierson, Eere-Voorzitter; G. Velthuijsen, Eerelid; Mr. J. Bierens de Haan, 17 Museumplein, Amsterdam, Penningm.; A. de Braconier, 83 Weesperzijde, Amsterdam; Gravin Douaire. van Randwijck, 1ste Secretaresse, 16 Kanaalstraat, Den Haag; Mevr. van Idsinga, 2de Secretaresse, 2 Surinamestraat, den Haag.

Merkwaardig is het dat zoo weinig jongens onderwijzer worden van hen, hoewel de Regeering de heele studie betaalt. „Indo luistert niet naar Indo, Pa" zeggen de jongens zelf. Misschien ligt het ook wel aan de groote waardeering voor practischen arbeid, welke zij van hem leeren.

Is het bijbrengen van werklust, dat wekken van energie, een der oorzaken van Van der Steur's succes, een andere is zijne groote kennis van het kinderhart, zijn diep begrip van de ziel der Indische proletariërs.

Met kinderen uit die ruwe omgeving moet men in den volkstoon blijven, en dat kan Van der Steur, zelf een burgerjongen, uitstekend.

Zijn preeken, zijn godsdienst-onderwijs zijn al even onconventioneel.

Geen kanselstijl, geen catechiseertoon, maar levende volkstaal, die tot de verbeelding spreekt en ontroert. Zoo is Van der Steur ook buiten zijn huis de meest beminde, de meest populaire, de meest bewonderde man van Magelang.

Zijn preeken ontroeren en ontwikkelen de eenvoudigen, aan alle ziekbedden wordt hij geroepen. Toen hij op den dag van zijn jubileum preekte, waren katholieken en protestanten eendrachtig onder zijn gehoor. Zijn godsdienstonderwijs is weinig dogmatiek, maar steeds sterk zedelijk vormend; zijn kinderpreeken in zijn eigen kerkje zijn zedelijke lessen naar aanleiding vàn teekeningen, die aan den wand hangen. Hij doet vragen waarop luide geantwoord wordt.

„Dit is een andere eigenschap van zijn opvoedingssysteem: naast de liefde voor het werk, naast de Spartaansche hardheid en de proletarische bonkigheid, tracht hij vooral zedelijke kracht te geven.

En de voorbeelden zijn talloos, waarin hij schitterend is geslaagd. Dit zijn dan ook de belooningen voor zijn zelfverloochenend leven."

De heer Nieuwenhuis is maar enkele uren op het terrein geweest, maar waar men zat of liep, overal rolde men over de kinderen; hun gejoel, gepraat, gelach, drong overal door. En dat heeft Pa nu van 's morgens 6 tot 's avonds 9 uur om zich heen gehad vijf en twintig jaren lang! En niet als toeschouwer, maar als zeer werkzaam leider. Alleen geholpen door zijn vrouw, door juffrouw Otto en enkele oud-militairen, maakt hij dat 600 hongerige proletariërtjes eten hebben, dat 600 gezonde bengels kleeren hebben om te werken, kleeren ook om netjes naar school te gaan: dat 600 grootendeels verwaarloosde halfbloeds, met een aantal slechte eigenschappen geboren, voortdurend bezig zijn, zedelijk en lichamelijk gezond blijven en zooveel karaktervastheid en kennis meekrijgen, dat ze niet terugvallen in den poel waaruit Pa ze getrokken heeft.

„En vraagt men hem naar het geheim van al die opoffering, al die werkkracht, dan zegt hij zelf: mijn geloof en mijn opvoeding."

Een aardige weerklank op en aanvulling van het bovenstaande is de volgende brief:

Poerworedjo, 26 April 1917.

Hooggeachte Heer Van der Steur.

Het speet ons zeer van U te vernemen, dat er op het oogenblik geen groote meisjes disponibel waren. Maar de proefneming met eene der meisjes uit uwe inrichting genomen, steekt zoo schitterend af bij de ervaring met degenen, die wij tot nu toe hadden, dat we hopen, dat U over eenige maanden ons kan verblijden met de tijding, dat eene der meisjes genegen is bij ons in dienst te treden.

Met de meeste hoogachting,

(*w. g.*) A. LEYDS.

Tot besluit van dit nummer een brief van Van der Steur zelven, geschreven *8 Mei '18*, ontvangen *7 Aug. '18*, de eenige van dezen zomer. En lezer, als gij aan de zinsnede over „Vic" (Victor Vandewalle) komt, denk dan aan onzen vriend met innig medelijden. Vic was zijn rechterhand op het kantoor, zijn geliefd kind boven allen, zijn hoop voor de toekomst. Waarom weten wij hier niet, maar op eens heeft de jonge man begeerd een werkkring buiten de inrichting te zoeken. Van der Steur liet hem gaan, maar in een brief aan de kinderen in de „Kleine Bode van Huis" van oudejaarsavond lees ik:

Op het einde der kerk sprak ik een woord tot afscheid aan Henri K., die in betrekking gaat en tot Vic. (Ook deze zou op 1 Jan. zijn nieuwen werkkring op een kantoor aanvangen). Daarbij kon ik mij niet meer goed houden en snikte het uit. Wij zongen hun toe: Dat 's Heeren zegen op U daal. „Toen moest ik in mijn kamer gaan en mijn deur sluiten."

En nu na deze korte verklaring, de brief:

Magelang, 8 Mei 1918.
(ontvangen 7 Aug.)

Hooggeachte Mevrouw.

Uw brief van 19 Jan. kwam *heden* in mijn bezit. Wel, wel, wat is het een zeldzaamheid tegenwoordig, brieven uit Holland! Men weet eenvoudig niet wat er gebeurt, als er eens iets komt. Edoch, dan is men dubbel blij.

Ik heb een zeer drukken en moeilijken tijd achter den rug. Dat bouwen midden in het bedrijf is een reuzen soesah, en het meest heb ik er onder geleden in mijn kantoor. Nu heb ik een heerlijk frisch kantoor, eene prettige werkkamer, met degelijke, flinke archiefkasten, enz.

Het was mij, en is mij nog zulk een gemis, dat Vic weg is. Eene leegte voor mijn hart. Ik wen er slechts langzaam aan. 8 Mei begon ik dezen, 15 Mei kan ik pas vervolgen. Wij lijden hier in den laatsten tijd ook ter dege onder den oorlog. Vooral door de inbeslagneming onzer schepen. Java levert niet voldoende rijst op voor het land zelf en het moet dus van buiten komen. Voor wat ik vroeger voor 8 ct. kocht, betaal ik nù 17 ct., en dan nog kan men niet voldoende krijgen. Gisteren ben ik naar Semarang geweest, om 10.000 K.G. te koopen. Tien duizend kilo rijst, wat klinkt dat niet waar? Dat is in éėne

FEUILLETON.

Naar Insulinde's hoogsten Vulkaantop.*)

door Dr. W. VAN BEMMELEN.

De Piek van Korintji.

Heel in de verte, waar de bergfiguren hoe langer hoe meer van luchteblauw doorweekt waren, stonden als uiterst diaphane, luchtige figuren de hooge vulkanen van de vlakte van Agam.

Welk een allesbeheerschende factor is toch de afstand van het punt, waaruit men iets beschouwt!

Was dat transparant, bijna in teer hemellicht vervluchtigend figuurtje, het zware, woudbedekte berggevaarte, waar ik nog geen week geleden tegen opgezwoegd was? Waar ik in den avond aan den oever van het ingedommelde kratermeertje had zitten droomen, terwijl om den berg de donder rommelend rolde zooals om ons land, in vrede, de wereldoorlog woedt?

En was dat nietig wolkig pluimpje, dat ik nauw boven den rand van het zoo onschuldig silhouetje van den Merapi zag opstijgen, de geduchte rookkolom, die ik uit den sissenden en loeienden kraterput had zien opwielen en dien ik, hoestende door de zwavelprikkeling, had doorloopen over een woest veld vol neergeplofte rotsblokken, die daar gespleten en uit elkaar gebarsten neer lagen?

Die fijne bovencontour, was dat het merkwaardig kraterveld met zijn reeks van oude, door het onderaardsche vuur verlaten kraterpijpen; de geschiedenis van den vulkaan in verstarde rotslijnen neergeschreven?

Inderdaad ons standpunt is een gewichtige factor in ons oordeel en ware ik niet te veel door de grootschheid van het panorama met zijn overvolheid van beelden overweldigd geweest, ik had mij neergezet en er over nagedacht hoe alles in 's levens oordeelvellingen daardoor beheerscht wordt. Hoe of wij maar één enkelen kijk hebben op het wezen der wereld, zoo het stoffelijke als het geestelijke, en dat die van ons eigen menschelijk standpunt is. Ieder staat op zijn Piek, zooals ik op den mijnen stond, maar we weten niets van den weg, waarlangs wij zijn gegaan om op dàt, ons, standpunt te komen: wat echter ik in mijn geval uitstekend wist. Alweer een bevestiging van Rome's oude spreekwoord, omnia comparatio claudicat, oftewel iedere vergelijking heeft een hinkepoot.

Ondertusschen was ook het uitzicht op de vallei van Korintji met haar meer vrij gekomen en met ontelbare mij bij name niet bekende bergtoppen en ruggen, zag ik den Barisan naar het zuiden zich voortrijen. Ten slotte loste zich ook de nevelwand op, die de eindelooze vlakte van Djambi aan het oog had onttrokken.

Witte tapijten lagen over de onmetelijke wouden der laagvlakte, bedekkend al het leelijke, dat zich daar ophoudt, menschelijke tragedies van recht en onrecht, strijd en vrede. Gelijkelijk werd alles met een sluier van vergeving overdekt en daarboven uit stak slechts hier en daar een lage bergrug, even herinnerend aan het land.

Ruim een uur had ik zoo door een stage bewondering van het telkens zich verruimend panorama tegen verkleuming gestreden, toen eindelijk mijn tochtgenoot, rillend van de kou, boven kwam, gevolgd door het drietal koelies, klappertandend ondanks de dekens, waarin zij zich hadden gehuld en maar steeds betuigend, dat zij binnen weinige oogenblikken ten gevolge van de hevige koude den geest zouden geven. Gelukkig nam de koude wind weldra af, zoodat zij geen gelegenheid vonden om aan dat omineuze en voor de afdaling zeer lastige voornemen gevolg te geven.

Ik begroette het klappertandend gezelschap met vreugde, want zij brachten mij mijn instrumenten en eten, terwijl hun koude wanhoop mij in figuurlijken en letterlijken zin koud liet.

Spoedig had ik de kookpunts-hoogtemeter achter een paar rotsblokken opgesteld en aangestoken en vermaakte mij met zijn waarneming, tegelijkertijd

*) Overgenomen uit de Javabode. Red.-Comm.

maand op, en kost thans: één duizend en acht honderd gulden...... Ik heb er mijn spaarpot, welke ik bij de Handel Mij. te Semarang had, voor moeten aanspreken. Maar nu heb ik van nacht ook weer rustig geslapen, dat was een week lang niet gebeurd. Aan *geld* had ik geen gebrek, maar eten kon ik niet op de gewone wijze koopen. Ik had óók vergunning noodig van den Resident van Semarang, om van däär uit te voeren, maar nù is er weer een maand rust!

Wij hadden een pracht resultaat met de jongens examens! 24 tegelijk geslaagd in een termijn van 3 dagen, voor de technische school, van de 26 candidaten. Prachtig, niet waar?

Wij hebben er een Zondag aan gewijd, in de kerk, naar aanleiding van Openb. XXI, 7, er vooral op wijzende, dat er geen grootere overwinning is, dan de overwinning over zich zelven en over de zonde.

U ziet in den concept-brief aan den Resident van Kedoe, hoe het jaar 1917 financieel was, maar óók, welke moeite ik had met mijne boeken.

Dat is nù weder voorbij. Ik heb even als een schooljongen, alles overgemaakt. Scholieren blijven wij toch, tot het einde!

God zij met U en de Uwen.

Hoogachtend Uw Dnr.

(*w.g.*) JOH. VAN DER STEUR.

Sprokkels.

XXXI.

Er kan niet genoeg de aandacht op gevestigd worden, dat het een eerste plicht is van het bestuur in Indië om zorg te dragen voor den hygiënischen welstand der bevolking. Op het gebied der volksgezondheid is heel wat in te halen en moet nog grooten, intensieven arbeid verricht worden, voordat men zal kunnen zeggen, dat een eenigszins dragelijke toestand ingetreden is. We kunnen het dan ook eens zijn met den heer B o o n, waar deze schrijft in het „Soer. Hbl." (zie Kol. Weekblad van 10 October l.l. No. 41), dat het niet hartverheffend is te zien, hoe weinig op hygiënisch terrein nog is volbracht in koloniën, eeuwen reeds onder ons bestuur. Alleen het slot van dien zin: eeuwen reeds onder ons bestuur, wil ons niet bevallen. Het is toch niet waar, dat de koloniën eeuwen onder ons bestuur gestaan hebben.

Al is het ruim drie eeuwen geleden, dat de Hollanders voet aan wal zetten in Indië, daarmede begint ons b e s t u u r nog niet. Dat was slechts de eerste a a n r a k i n g: van i n v l o e d was toen zelfs nog geen sprake.

En wie den bevoorrechten toestand kent, waarin de Oost-Indische Compagnie verkeerde, ook ten opzichte van het bestuur der Unie, weet, dat er van o n s bestuur niet gesproken kan worden, en dat de Compagnie door allerlei omstandigheden aan b e s t u r e n slechts kon doen in zekere streken van Indië.

Eerst na den val der Compagnie is ons bestuur verantwoordelijk te stellen. In aanmerking genomen den verwarden en telkens zich wijzigenden toestand, waarin Holland zelf in de eerste jaren der 19de eeuw verkeerde, kunnen we zeggen, dat ons bestuur eerst een aanvang nam, nadat de Commissarissen-Generaal de koloniën van de Engelschen hadden overgenomen, ruim een eeuw geleden. Daarmee willen we de nalatigheid der regeering niet verkleinen, maar ons doel is om op te komen tegen dat telkens herhaalde sprookje van een b e s t u u r over de koloniën van eeuwen her.

XXXII.

Indië gaat gebukt onder een tekort aan ambtenaren, w.o. ook onderwijzers.

Minister Pleyte gaf in het laatst van het vorige jaar een overzicht van het aantal benoodigde onderwijzers gedurende een tijdsverloop van 5 jaren en van het aantal, dat voor den Indischen dienst verkregen was.

Van 1913 t/m. 1915 zijn gevraagd 865 onderwijzers en verkregen 362 onderwijzers, of nog lang niet de helft.

Sinds 1916 is het toelagen-stelsel ook voor onderwijzers ingevoerd en dat schijnt aanvankelijk gunstige resultaten te hebben. De in 1916 beschikbaar gestelde toelagen, 100 in getal, werden alle toegekend en in 1917 160 van de 200, zoodat begin 1918 er 260 onderwijzers in opleiding waren. Hoe het in 1918 gaat, is ons niet bekend; voor het Indisch onderwijs hopen we, dat de oogst ruim zal zijn; waar echter in Nederland een vermindering valt waar te nemen in het aantal jongelui, die voor het onderwijs studeeren, kon Indië daarvan den terugslag weleens ondervinden.

---

mijn handen door het kokende water verwarmende.

Daarna kwam de atmospherische stofteller aan de beurt en zoo waar, wat mij in den vroegen morgen, toen ik door de mist liep, onbereikbaar had toegeschenen, namelijk photographeeren, ook dàt werd mogelijk.

Een laatste blijdschap was het, toen ook — het was al tien uur geworden — de mist in den krater dunner werd en ik op eenmaal, diep beneden mij, een wateroever zag. Al meer en meer verdwenen de nevels en eindelijk was de gansche bergtop zoo vrij van wolken, als had de hemelsche barbier hem het laatste zeepsop van zijn geschoren koonen afgewreven.

En wat voor een krater kwam daar uit dien nevel te voorschijn!

Wanden als muren, rood en geel van kleur, die naar beneden vielen, ja, plöften van steilte. Men zweefde boven den afgrond. Een stap en men zou zoo op den waterbodem vallen. Met angstig gekromde krallen klemde zich het los gesteente nog vast aan den rand, maar dan dook alles plotseling weg in de onzegbare diepte.

Wij maakten rotsblokken los, verhaastend hun doodvonnis, en met reuzensprongen stortten ze in den gapenden muil.

Vóór dat de wild steile wanden wegzinken in het onpeilbaar diepe van het vulkaanbinnenste, vlak als een stille bodem een groene waterspiegel, die voor het oog verbergt de kerndiepte van den krater.

Verlaten lag de vreemde waterplas in de sombere engte tusschen de loodrechte wanden en nimmer zal een mensch tot dat water kunnen afdalen. Van de oppervlakte steeg rook op en de ijle damp rees als een grillig gedraaide kolom naar boven. Gele slierten van zwavelbloem dreven stillekens op den smaragd groenen spiegel. Aan de noordzijde kringde zeer duidelijk de opborreling van een gasbron, en ook op twee andere plaatsen was een zwakke gasopwelling te bespeuren.

Wel rustig was het dus daar beneden en veel kalmer dan in 1913, toen de beklimmers het meer op vele plaatsen zagen rooken en koken. In Jonghuhn's tijd stootte de vulkaan zelfs rookpluimen uit, die aan den Smeroe deden denken.

Blijkbaar is dus de vulkanische levendigheid van den Piek uitstervende, maar of ze niet ter kwader ure opnieuw den berg zal beroeren? Niemand weet het! Daarover zijn geen voorspellingen te doen en de omwoners moeten maar in goed vertrouwen voortleven.

Het was ondertusschen al half twaalf geworden en de gewone middagwolken, die geboren worden in den luchtstroom, die de zonbestraalde bergzijden naar boven trekken, kwamen van alle kanten opzetten. De harde wind echter was geheel geluwd en kon geen nevels meer op den top vormen, zoodat ons verheven wandelterrein zich baadde in het middaglicht. Van koude geen sprake meer; de zon koesterde ons en drentelend gingen wij terug lang den afgrond, waarmee wij geheel vertrouwd waren geraakt en wij vermaakten ons met geweldige steenlawines te verwekken, zoodat een hol gedonder tusschen de reuzenwanden tot ons opsteeg en hier en daar een witte kring in het groene water den val van een blok verraadde.

De afdaling van den kegel was bezwaarlijk, zonder moeilijk te zijn. 't Is daarbij al juist zooals in het leven; het is ten slotte, als men het wel beschouwt, moeilijker om tot een lagere af te dalen, dan tot een hoogere op te stijgen. Behalve natuurlijk in het kwade, maar daarover dacht ik, in die zoo hoog boven het wereldsch gewoel verheven regionen, natuurlijk geenszins.

Langzaam dalen verlicht de bezwaarlijkheden en waarom zou men zich ook haasten, wanneer de wolken nog onder ons zijn en het rondzicht wijdsch.

De steile helling, waartegen men nu niet opzwoegt, met het gelaat bijna tegen den rotsbodem aan, zinkt voor ons neer als een slaaf en glorieus stapt men naar beneden als een koning van de treden zijner troon — heimelijk echter terdege achtgevend, dat hij niet over een roede van den looper rolt, in casu dat ik niet uitgleed en met de scherpe rotspunten kennis maakte, wat mij desondanks toch gebeurde.

Voorwaar, zóó is het afdalen een genot en telkens verpoost men een oogenblik om ongestoord te kijken naar de wolkkasteelen en de verre vlaktebeelden tusschen hun witte muren gevat, neer te zien naar de ravijnwanden, die daar beneden afdalen naar de in hun diepte verborgen beken en naar de blokken-

Dat zou ons spijten voor het onderwijs in Indië, dat in al zijn geledingen vraagt om meer werkkrachten.

XXXIII.

Berlijn telt onder zijn vele onderwijsinrichtingen ook een school voor begaafden, waar leerlingen met goede vermogens bijeengebracht zijn en in het onderwijs niet gehinderd worden door minder begaafde of achterlijke leerlingen.

Voor deze laatste soort kinderen bestaan ook reeds afzonderlijke scholen.

Eenigen tijd geleden zijn ook in Den Haag pogingen aangewend om tot de oprichting van een school voor begaafden te komen. Voorloopig, meenen we, zonder resultaat.

Ongetwijfeld heeft een dergelijke inrichting zijn goede en zijn kwade zijden.

De meening om scheiding te maken tusschen de leerlingen naar hun aanleg en ontwikkeling is logisch juist.

Ieder, die met het onderwijs op de hoogte is, weet, dat het voor een onderwijzer zelfs een groot verschil maakt, of hij staat voor een klas kinderen uit den gegoeden stand dan wel uit de volksklasse. Wat den een duidelijk is, moet den ander uitgelegd worden. De ontwikkeling, die ze van-huis-uit meebrengen, loopt vrijwat uiteen. Een scheiding in burger-, volks- en armenscholen is zeker in 't belang van de kinderen.

Wat ziet men in Indië gebeuren?

Daar roepen verschillende stemmen om één school voor de kinderen van...... één volk, neen van verschillende volkeren en zelfs van verschillende rassen. Wel wordt aan den anderen kant beweerd, dat het zieleleven der kinderen zoo geheel verschillend is, maar dat neemt niet weg, dat alles wel op één school kan, ook al komen de kinderen, met zoo geheel verschillend zieleleven, uit zeer verschillende maatschappelijke kringen en met zeer uiteenloopende voorstellingen en begrippen, zoowel wat hoedanigheid als hoeveelheid betreft, op school.

Toch maar één volksschool voor alle rassen. Zeker een hoog, idealistisch denkbeeld ter algemeene verbroedering.

Is het ook logisch en practisch uitvoerbaar?

H. VAN VORDEN.

Persoverzicht.

Het *Alg. Handelsblad* schrijft over „*De politiek der Entente ten opzichte der Nederlandsche koloniën.*"

Wolff seint uit Berlijn: Volgens de *Voss. Zeit.* komt de *Iswestija* nogmaals terug op de politiek der Entente ten opzichte der Nederlandsche koloniën. De referent van het volkscommissariaat voor Oost-Azië schrijft in een der laatste nummers van het blad: „Met genoegen bevredigen wij de nieuwsgierigheid der Nederlandsche pers. Tevens zullen wij bij deze gelegenheid ophelderen door welke reden in dien tijd het gegrond wantrouwen jegens Japan uit de kolommen der Nederlandsche pers zoo onverwacht plotseling is verdwenen. Wij wendden ons derhalve tot het geheime archief van den vroegeren Russischen Minister van buitenlandsche zaken. Hier vinden wij wat wij zoeken in de rubriek: politiek archief, verkrijging van medewerking der Japanners aan het westelijk front, afdeeling compensaties.

Den 3den Febr. 1915 berichtte Swetsjen, de Russische gezant te 's-Gravenhage, aan den heer Sassonof onder geheim telegram No. 28: „In het zooeven verschenen nummer van de Parijsche *Temps*, staat een artikel dat krachtig, na Pichon en Clemenceau, opkomt voor onmiddellijke medewerking van Japansche troepen op een der Europeesche fronten.

Ik kan Uwe Exc. niet verhelen, dat voor zoover de zaak Nederland betreft, bij het hier jegens Japan heerschende wantrouwen wegens het aan dit land toegeschreven verlangen naar de Nederlandsche koloniën, zich de moeilijk weg te nemen zorg openbaart, dat Nederland het offer der Japansche oorlogshulp zal blijken te zijn. Ik zou zeer dankbaar zijn, wanneer Uwe Exc. mij in de kwestie bepaalde leidende aanduidingen wilde geven." Op dit telegram gaf Z. E. het volgende olympische antwoord met een ondubbelzinnigen uitbrander aan den weetgierigen gezant: Cijfertelegram van minister Sasonof van 8 Febr. 1915 aan den Russischen gezant te 's-Gravenhage No. 421: „Uw telegram van 3 Febr. ontvangen. Het is mogelijk, dat Japansche troepen op grond van de militaire noodzakelijkheid tot deelneming aan den strijd worden uitgenoodigd. Deze noodzakelijkheid zou van zoo gebiedenden aard kunnen zijn, dat met de verhouding van Nederland tot de beslissing der bondgenooten misschien geenszins rekening gehouden zou worden."

In gewone spreektaal moet het telegram van Sasonof eenvoudig zonder sleutel zoo gelezen worden: „Wanneer de militaire noodzakelijkheid de bondgenooten dwingt, zullen wij de Nederlandsche koloniën aan Japan geven, en ons in geen geval erom bekommeren of de Nederlanders willen of niet."

Nog was de inkt van Sasonof's telegram niet droog of de bondgenooten geraakten in groote zorg over de vraag hoe zij den argwaan der Nederlandsche openbare meening in slaap konden sussen. Men behoefde niet lang na te denken. Het oude recept der imperialistische politiek was voldoende: De belangrijkste bladen of hunne correspondenten koopen, en daardoor de pers muilbanden. De bondgenooten werden het er over eens, dat elk een der groote bladen voor zijn rekening zou nemen.

Dit stelsel, bekend onder den naam van het „Fransche stelsel", werd door de bondgenooten reeds in Zwitserland, Bulgarije, Spanje, Roemenië en zelfs in China toegepast. Thans was de beurt aan Nederland gekomen. Het viel de Tsaristische regeering te beurt om de *Telegraaf* aan te koopen.

In het archief van den Russischen ministerraad vinden wij het volgende document uit die dagen:

---

stroomen, die, als plotseling in hun val gestuit, bewegingloos neerliggen.

Ware het niet dat de regenwolken dreigend begonnen te naderen en de honger aanving te knagen, ik zou nog veel later in den namiddag in het kamp terug zijn gekeerd. Nu was ik amper in de tent op mijn gemak bij iets warms gezeten, toen de regen weer begon te druppen.

Nog vele droppels vielen dien dag en ook des nachts, maar zij waren niet zoo vol van nat water als den vorigen dag en toen de aanbrekende morgen mij weer op kale en steile rotsvelden begroette, waren er beneden mij vele wolken, maar stak boven mijn hoofd de kraterrand scherp tegen den hemel af.

Instede van rechts af te slaan, zooals op den vorigen morgen, week ik nu naar links af en klom naar den noordoostelijken hoek van den kraterrand, dien ik zonder ernstige bezwaren in een uur tijds bereikte.

Mijn doel was tweeërlei. Ten eerste wilde ik den vollen blik hebben op den reusachtigen, vierhonderd meter hoogen kraterwand onder den hoogsten top, en ten tweede hoopte ik den rand geheel rond te kunnen trekken; was ik toch zonder bezwaren den vorigen dag een heel eind naar de andere zijde van den top afgedaald.

Een dergelijke onderschatting van zijn vulkanische wildheid gedoogde echter de berg niet. Nauw toch was ik met eenig beleid langs een kleinen boog van zijn vervaarlijken cirkel geloopen, of de rand verscherpte zich tot een spitse pyramide van losse roode tuf, gevolgd door een niet minder puntigen broeder van brokkelig geel gesteente, die als een muts een rotsblok op zijn microcephaal boveneind droeg.

Eenige messcherpe kammen en een inkerving vormden de even weinig hoopvolle voortzetting, zoodat ik wijselijk besloot zelfs geen poging te doen om onder die debile gasten langs een veel lagere hoogtelijn op den kegelmantel verder te trekken, maar besloot om te wachten tot de zon door de wolken zou breken om de camera met vrucht in werking te zetten. Want waard om in stereoscopisch beeld te brengen waren de woeste rotsduivels, die daar op den kraterrand als roofvogels genesteld waren, zeer zeker.

Ook in den namiddag klim ik op de hellingen rond, tusschen de geweldige blokken, die van de ravijnwanden waren afgestort. De wolken van den morgen zijn echter uitgegroeid tot reusachtige bergen met zware zwartuitgezakte fundamenten en verblindend witte koppen. Gelijk schrikwekkende witomhulde gedaanten bewegen zij zich op het ontzaggelijke tooneel, als in een spokig mimen-spel, begeleid door onheilspellend dondergerommel. Vluchtend voor hun dreigend gebaar komen nevelruiters uit de ravijndiepten aanjagen en weldra omsombert mij de mist, die de rotswanden rondom schrikwekkend hooger maakt en mij afsluit van de verdere wereld.

Edoch, bestendigheid bestaat niet in het rijk der wolken, waar een eeuwigdurende afwisseling van groeien en slinken, van geboren worden en verdwijnen heerscht.

De mist lost op; de witte reuzen krimpen in, vervloeiend en vervluchtigend; het dal en de bergen aan zijn overzijde doemen op door de dampige lagen der lucht, als gedrenkt van regen en overtogen door vochtige wolkenwaden.

In het Oosten hangen nog dichte wolken, waaruit regen valt.

Dan doopt de ondergaande zon haar penseel in haar schitterenden verfpot en cirkelt met één grooten godenzwaai een felkleurigen regenboog boven de bergribbe. Met een tweede, nog breedere streek toovert ze een wijderen boog om den eersten en blaast door de dampende atmospheer een wolk van stofgoud. De bergfiguren, in het Oosten donkerblauw, gaan, waar ze het Westen naderen, over tot diaphaan violet en verwazen, dichter bij de zon, in den gouden glans.

In roode gloeiing gloort de hooge kraterrand tegen het diepe azuur van den hemel.

Dan zakt de zon onder de kim en alles verzinkt in grauwe tinten.

Voorbijgaand was het kleurenspel en uit mijn gezichtskring verdween ook de groote berg, nadat ik op den terugweg zijn reuzengestalte, als een wachter het lange dal afsluitende, nog lang had nagestaard; maar wat blijven zal, dat is de herinnering, die immer trouw verschijnt, als we haar oproepen, als de gehoorzame tooverslaaf uit het sprookje.

„Bijzonder journaal van den ministerraad voor kredieten voor niet openbaar te maken doeleinden". In het journaal wordt gezegd: „Voor de organisatie van den strijd tegen de verspreiding in het buitenland van berichten, die schadelijk zijn voor onze belangen, wordt het wenschelijk geacht een financieele ondersteuning te verleenen aan den Petersburgschen correspondent van de Nederlandsche courant *De Telegraaf*, Felix Begadski". De heer Begadski treedt tegelijkertijd op, gelijk Sasonof in een geheimen brief aan den ministerraad No. 1562 uiteenzet, als Petersburgschen correspondent voor het Moskousche blad *Russkoje* en de Parijsche *Temps*. Hij was aan het ministerie van buitenlandsche zaken bekend als iemand met ervaring en verstand.

* * *

Suruya Ningrat schrijft over *Het rapport-Liefrinck* aan *Het Volk:*

„Uit Batavia seinde men aan de *N.R.Crt.*, dat het bekende rapport-Liefrinck in het Koloniale Verslag is gepubliceerd. Dat dit het gevolg is van den aandrang, door Volksraadsleden op de regeering uitgeoefend, is niet onmogelijk.

Zooals men weet, gaat het vermaarde rapport o.a. ook over de oorzaken van den jongsten Djambi-opstand, waarin tallooze Djambiërs het leven hebben verloren, hetzij door het moordend lood der Koempenie, hetzij doordat ze „onder nadere goedkeuring" zijn opgehangen. (Toen de gouverneur-generaal de gratierekwesten inwilligde, bleken de begenadigden reeds gehangen te zijn. Schandaal! S.) Uit het onderzoek van den eerlijken regeeringscommissaris Liefrinck bleek indertijd spoedig, dat het Djambische volk, zooals Van Kol zei, „recht had om in opstand te komen". De resultaten van het onderzoek moeten zoo verbluffend zijn geweest, dat den heer Liefrinck een telegrafisch verzoek van één der Oost-Javasche Sarekat Islam-afdeelingen bereikte, om over te komen, welk verzoek hij beantwoordde met „nu niet, misschien later". Ook in den Volksraad werd hetzelfde verzoek tot de regeering gericht, ten einde n.l. te verkrijgen, dat de heer Liefrinck het veld voor zijn onderzoek uitbreidt ook tot de streken in Java, waar nu nog steeds lichtschuwende dingen gebeuren. Het was duidelijk, dat de heer Liefrinck door zijn onthullingen dadelijk de sympathie en het vertrouwen van het volk had verworven.

En wat houdt nu het rapport in? Van de medegedeelde feiten zijn door het telegrafische résumé thans o.a. bekend de vele misbruiken op het gebied van heerendiensten en belasting-inning, zoowel in Sumatra's Westkust als in Tapanoeli. Het bleek, dat het vertrouwen der bevolking in de ambtenaren geheel weg was, want in het rapport wordt gezegd, dat het dringend noodig was voor de ambtenaren, het vertrouwen der bevolking terug te winnen.

Wie nog zichzelf heeft willen wijs maken, dat de Parhoedamdam-beweging (een mohamedaansch opstandige strooming) de oorzaak van alle ongerechtigheden is, moge thans luisteren naar de verklaring van den heer Liefrinck, dat de Parhoedamdam-beweging het gevolg was van de ontevredenheid der inboorlingen over het bestuur. Verder wordt het in de ambtenaren gelaakt, dat zij de inlandsche decentralisatie niet bevorderen, onnoodig groote wegen deden aanleggen, arbeid eischten van ouden en zieken en de maatregelen te streng toepasten. Dat wat betreft de streken in Sumatra's Westkust en Tapanoeli.

Wat de oorzaken van den opstand in Djambi aangaat, wordt in hoofdzaak medegedeeld, dat de krachtige maatregelen, door de ambtenaren toegepast om in korten tijd de achterlijkheid van het land in te halen en vele goede maatregelen door de bevolking niet werden begrepen. Dat wil natuurlijk zeggen, dat de bureaucratie de bron is geweest van alle kwaad. Bovendien lezen we n.l. verder werden de volkshoofden terzijde gesteld. Wanneer het districtsbestuur daar werd gevoerd door oude vaderlijken-raadgevende hoofden, werd dit door ambtenaren vervangen door strenge bevelen. Ofschoon het verslag erkent, dat de eerste buitensporigheden veroorzaakt werden door de snelle uitbreiding van de Sarekat Islam, wordt daarin echter tevens ontkend, dat deze den grooten opstand bewerkstelligde. Niet geheel onschuldig daarentegen was de Sarekat Abang, een fanatieke bond, die den heiligen oorlog proclameerde.

Hoe het echter ook zij, de grondoorzaak ligt dieper. Ze bestaat niet in de werkprograms van welken Sarekat ook, maar in wezen in den buitengewoon ongunstigen economischen toestand der bevolking en, zooals het rapport-Liefrinck vermeldt, in de krankzinnige wijze van optreden der ambtenaren. In beide gevallen gaat de regeering niet geheel en al vrij uit."

* * *

In de *Vrijzinnig Democraat* van den 5den October geeft E. S(chmülling) eenige beschouwingen over de „*Nieuwe koers in het koloniaal beleid in rechtsche handen*".

Aan het slot van zijn artikel zegt de schrijver:

„Men bedenke terdege, dat er sinds de befaamde pasarcirculaire van 1911, uitgegaan van den nieuwen Minister van Koloniën, toen hij Landvoogd was, en die een heelen storm ontstak tegen den daarin uitgesproken wensch van Zondagsheiliging, in de sinds verstreken zeven Oost- en West-moussons, veel water door de Brantas en Solo-rivier is gestroomd, dat sinds dien de ontwaking en bewustwording der inlandsche bevolking is begonnen, dat er bij de inlanders zeker revindicatief gevoel is ontstaan in verband met een krachtiger openbaar leven en streven, dat er meer gelegenheden zijn geboren, waar men zich vrijelijk kan uiten, behalve in de steeds toenemende gemeenteraden, in den Volksraad en de inlandsche Pers. De sinds kort ontvangen Handelingen of uitvoerige Zittingsverslagen van dien Volksraad stellen in staat, zich een denkbeeld en een oordeel te vormen omtrent wat er in de vertegenwoordigers der inlandsche bevolking omgaat. Zoo goed als de Indische Regeering na Liefrincks rapport het offer heeft gebracht, om een man van de bekwaamheden en de wilskracht als Lulofs als adviseur der Buitenbezittingen te ontslaan, zoo rust ook op de rechtsche pers de plicht, om hunne lezers van de noodzaak van het afwerpen van de onderwerpelijke „oude plunje" te overtuigen en te doordringen, opdat zij het den nieuwen Minister niet noodeloos moeielijk maken, als hij de consekwenties wil trekken uit den „nieuwen koers" in Indië, waartoe hij stellig zal worden gebracht door kennismaking met nog wel andere schrifturen dan de „Inleiding", maar van minstens gelijke strekking en aard.

Wat in de troonrede over deze zaak is uitgesproken, is door H. J. V. voldoende belicht en kan als een allesbehalve gunstig begin gelden. Maar wat niet is, kan worden, maar in dit geval is het *moet* worden."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Eeste steenlegging der Van Deventerschool te Bandoeng.

De Indiër geeft een verslag van bovengenoemde plechtigheid, waarbij groote belangstelling getoond werd zoowel van Europeesche als van Indische zijde.

Nadat de heer Quanjer de aanwezigen had welkom geheeten, verzocht hij mevr. De Stuers over te gaan tot het leggen van den eersten steen.

Deze nam alsnu het woord en bracht in herinnering, dat de gelden voor de school bijeengebracht werden als een hulde aan de nagedachtenis van Mr. van Deventer, naar wien de inrichting den naam zal dragen van de Van Deventerschool.

In groote trekken deelde de spreekster daarop mede, hoe de drang ontstond tot den bouw dezer school.

Was het 20 jaren geleden nog in strijd met de adat van het volk, de meisjes tot eenige ontwikkeling te brengen, daarin werd, wat de Soendalanden aangaat, in 1904 verandering gebracht.

Op initiatief van den oud-inspecteur van het Inl. Onderwijs, den heer Den Hamer en den tegenwoordigen regent Raden Adipati Aria Marta Nagara werd in de voormalige pasebean op het erf der regentswoning een meisjesschool geopend, aanvankelijk bestaande uit 3 klassen en 60 leerlingen tellende.

De school stond onder leiding van Raden Dewi Sastica, die tot op den huidigen dag de voorvechtster gebleven is voor de ontwikkeling der Soendaneesche meisjes.

Zes jaar later werd op aanstichting van den onlangs overleden inspecteur van Bemmel de vereeniging Kaoetamaän Istri gesticht, welke ten doel heeft de veredeling der vrouw.

Onder leiding van Raden Sari Pamerat, jongere zuster van Raden Dewi Sartica, werd een school geopend, terwijl het bestuur der vereeniging ook werkte voor de oprichting van scholen in verschillende plaatsen der Preanger Regentschappen, waarvoor de medewerking verkregen werd van Regenten, Raden Ajoe's en Europeesche dames.

Al moesten veel bezwaren overwonnen worden, het is een verblijdend teeken, dat de idee baanbreekt, dat de meisjes ook recht hebben op ontwikkeling; is immers de moeder voor de taak van op-

voedster berekend, zoo komt dit een volgend geslacht ten goede.

Het gebrek aan leerkrachten bleef echter tot dusver een struikelblok. Al hadden enkele meisjes zich, dank zij de zorg der regeering, eenige meerdere kennis verworven, en al konden verschillende scholen een enkele maal beslag leggen op deze meerdere ontwikkelden, het bleef sukkelen, daar de vraag het aantal verre overtrof.

De inmiddels over geheel Java en Sumatra toegenomen meerdere drang naar onderwijs voor meisjes, o. a. blijkende uit de oprichting van tal van Kartinischolen, heeft de regeering gebracht tot het oprichten van meisjes- normaal- en dito kweekscholen.

Waar nu te Bandoeng het particulier initiatief tot het oprichten van een normaalschool met internaat wil geraken, heeft de regeering de behulpzame hand geboden en voor de Van Deventerschool gouvernements-leerkrachten beschikbaar gesteld.

Met den wensch, dat dit samengaan van regeering met het particulier initiatief tot heil van land en volk moge strekken, eindigde spreekster.

Daarna legde mevr. De Stuers den eersten steen en sprak:

,,Met innige vreugde in mijn hart heb ik den eersten steen gelegd, waarop het gebouw zal verrijzen, dat den naam zal dragen van Van Deventerschool.

Moge zij tot in lengte van dagen getuigen van de liefde van hem, wiens naam zij draagt, voor dit land en volk en van allen, die de verwezenlijking van dezen bouw mogelijk maakten.

Aan u, meisjes der Soendalanden, zij zijn nagedachtenis opgedragen.

Moge Gods zegen rusten op uw streven naar meerdere ontwikkeling en gij op uw beurt werkzaam zijn tot heil uwer zusteren.''

Nadat de vertegenwoordiger mevr. De Stuers voor haar eersten arbeid als presidente van het subcomité bedankt had, ging men over tot het begraven van den karbouwenkop, waarna verschillende personen nog het woord voerden, voornamelijk om dank te zeggen voor de betoonde belangstelling en ondervonden medewerking.

Een rekest van den Pandhuisbond.

Het hoofdbestuur van den Pandhuisbond, zoo vermeldt de redacteur van Midden-Java in het *Soer. Hbl.* heeft een rekest gezonden aan den Gouverneur-Generaal, bedoeld als protest tegen de beslissing van den landvoogd in de befaamde Grisseehistorie.

,,Waar deze critiek geleverd wordt door mannen van de practijk, op wie voor een zeer groot deel de taak rust het belang van den betrokken dienst te behartigen, daar krijgt de critiek reeds hierdoor zekere beteekenis.''

Nadat het Hoofdbestuur van gemelden bond medegedeeld heeft, dat het met zeer gemengde gevoelens kennis genomen heeft van het G. G. besluit, waarbij de chef van den pandhuisdienst uitgenoodigd werd het aan een tweetal inl. beambten verleend ontslag in te trekken, gaat het stuk aldus voort:

,,Dat als gevolg van hooger aangehaalde regeeringsbeslissing, waarbij naar de meening van adressanten aldus ongestraft zijn gebleven de huns inziens tegen alle begrippen van discipline indruischende, in elk geval met het dienstbelang strijdige handelingen van genoemde beambten, adressanten vreezen, dat daardoor een antecedent in het leven is geroepen, op grond waarvan bij het inlandsch personeel de meening kan postvatten, dat soortgelijke handelingen ongestoord mogen worden gepleegd, althans zonder de minste vrees voor een correctie door hun onmiddellijke chefs, zelfs niet door den chef van dienst.''

Verder wordt aandacht van den Landvoogd verzocht voor de in de bijlage van het rekest opgenoemde gevallen van onduldbare aanmatiging, waaruit ten duidelijkste blijkt, dat het Inl. personeel, in het bijzonder van de pandhuizen in Soerabaja e. o., de meening is toegedaan, dat het thans verheven is boven elke lastgeving hunner superieuren, waarom den Landvoogd verzocht wordt tijdig voorzieningen te willen doen treffen.

In het *Soer Hbl.* worden dan een paar gevallen aangehaald op rekening van den hoofdschatter van het pandhuis te Pasoeroean, die den administrateur vroeg, of hij hem in het vervolg met ,,kowé'' — dus met ,,jij'' — mocht aanspreken. En die, nadat hij van den Eur. adj.-administrateur een aanmerking gekregen had, omdat hij in de diensturen een particulieren brief zat te schrijven, later naar den administrateur liep om te vertellen, dat de adj.-administrateur in het pandhuis een krant zat te lezen. ,,Zulke dingen'' — aldus de schr. — zijn Goddank nog slechts alleen in 's lands dienst mogelijk; in het particuliere zou men den brutalen aap lantas op straat hebben laten jagen.''

Schr. eindigt met den volgenden raad aan de Eur. pandhuismannen: ,,Zorgt, dat ge bij voorkomende gevallen steeds uw kalmte bewaart en toont als meerdere en als wijzere, dat ge kleine incidenten, welke het gevolg kunnen zijn van verkeerde voorlichting dan wel aanhitsing door belhamels, niet al te zwaar wilt opvatten. Wij leven in een roerigen tijd, moeten dus wat door de vingers zien. Doch treedt met onverbiddelijke gestrengheid op tegen ieder, die het waagt opzettelijk uw gezag aan te randen en duldt nimmer eenige aanmatiging. Gaat liever heen, desnoods op staanden voet, dan uw gezag te laten afknabbelen door knulletjes, die alleen hierom ,,moedig'' zijn, omdat ze weten, dat dit tegenwoordig straffeloos gaat.''

Het tekort aan officieren der Intendance.

In *De Loc.* vertelt B., dat ten aanzien van de aanvulling van het korps intendance officieren een noodtoestand bestaat.

De laatste beschikbare, van den intendance-cursus afkomstige officier is tot intendant benoemd, zoodat een eerstvolgende vacature bij dat dienstvak niet meer vervuld kan worden.

Wel is van de leerlingen der Hoogere Krijgsschool eenige aanvulling te wachten, maar de omstandigheden hebben ten duidelijkste aangetoond, dat de tot nu toe gehuldigde beginselen omtrent de aanvulling aan ernstige bedenking onderhevig zijn.

Dit is blijkbaar ingezien, getuige de begrooting voor 1918,waar vermeld staat:,,In de laatste jaren is bij de officieren de lust om zich voor den Intendance-cursus voor te bereiden, uiterst gering. Dit moet vermoedelijk worden toegeschreven aan de wijze van aanvulling van, en de minder goede vooruitzichten bij het dienstvak der Intendance.''

En nu wordt gegrepen naar het meer en meer gebruikelijke geneesmiddel ,,positieverbetering.''

Wenscht men de aanvulling afdoende te regelen, zoo zal men andere middelen dienen te gebruiken, welke zoo voor de hand liggen, dat het te verwonderen is, dat er nog speciaal op gewezen moet worden, daar het van voldoende bekendheid is, dat de tegenwoordige betrekking van intendant niet veel aanlokkelijks bevat.

Niet alleen schrikt de administratieve rompslomp velen af, maar ook schijnt de zelfstandigheid van den werkkring van den intendant ver te zoeken.

Doordat bijna uitsluitend officieren van de militaire administratie zich tot het werk voelen aangetrokken, valt het de intendance waarschijnlijk zoo moeilijk zich van die administratieve beslommeringen los te rukken.

Wel wordt de groote wenschelijkheid erkend, dat ook troepenofficieren voor intendant zich zullen aanmelden, maar dat zal eerst gelukken, indien er werkelijk een scheiding tot stand gebracht is tusschen administratie en intendance.

De z.g. intendance-commissie in Nederland heeft getracht ook eenige aanwijzingen te geven voor de aanvulling en de conclusies, waartoe ze komt, hebben waarschijnlijk ook eenige waarde voor Indië.

Zij acht noodig: bevordering van behoorlijken toeloop tot de opleiding; goede keuze van de adspiranten (waarbij gelet moet worden op gezondheid, uithoudingsvermogen en aanleg voor handel en bedrijfsleiding); doeltreffende opleiding.

Ook voor Indië is een goede keuze van de adspiranten een levensbelang, terwijl het zoowel noodig is, dat aandacht gewijd wordt aan aanleg voor handel en bedrijfsleiding, als dat de eischen voor het toelatingsexamen worden omgewerkt, waarbij de onmisbare kennis van administratieve voorschriften het eerst dient geschrapt te worden.

Wellicht zou het, volgens den heer B., zelfs aanbeveling verdienen om het geheele examen te schrappen en de officieren, die specialen aanleg voor de betrekking van intendant schijnen te bezitten, zonder examen naar den intendance-cursus te zenden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Regentskeuze. ,,Als een donderslag bij helderen hemel trof ons'', alzoo *Neratja*, ,,het bericht van het ontslag van den regent van Pati, *Raden Adipati Ario Soewondo*. Genoemde regent n.m. is nog jong, geen 45 jaar oud nog. Hij heeft geen zoon, die hem zou kunnen opvolgen op grond van het beginsel in art. 69 van het Regeerings-Reglement, dat nu eindelijk eens naar Siberië verbannen dient te worden. Wel heeft hij een broer, die *djaksa is*, maar niet de noodige waarborgen geeft, voor het hooge ambt geschikt te zullen zijn. Bovendien voldoet hij niet aan de voorwaarde van twee jaren als *wedono* te hebben gediend.''

Het blad veronderstelt, dat nu wel een stroom van rekesten zal komen, vooral van lieden, die meenen nog aan Regentsgeslachten verwant te zijn, want alleen die lieden bezitten den noodigen overmoed.Immers de Gouverneur-Generaal heeft het gezegd in den Volksraad, in zijn installatierede, dat de leiding blijven zou in handen van adellijke geslachten.

Laat ons hopen, besluit het blad, dat hij zal worden gekozen voor het hooge ambt, die behoort tot hetgeen de Directeur van Binnenlandsch-Bestuur in den Volksraad noemde: *de besten onder de besten.*

Irrigatie-klacht. In de *Sinar Djawa* wijst een medewerker op het feit, dat in zes dessas in Madjalengka

de *sawahs* zoo goed als bedorven zijn door een ontactisch optreden van den dienst der irrigatie. In dat gebied stroomt de kali Tjidèrès, waarvan het water door de bevolking gebruikt werd om de rijstvelden te bevloeien. Maar zes jaren geleden had de irrigatie de *kali* gesloten, zonder de bevolking er in te kennen en de *sawahs* werden van toen af bevloeid met water uit de Tjitangkoerak, volgens een door de irrigatie getroffen regeling. Wie meent, dat de landbouwers door deze waterverdeeling gebaat worden, vergist zich deerlijk. De watertoevoer geschiedt zoo ongeregeld, dat de *tani's* er steen en been over klagen. Door gebrek aan water zijn veel *sawahs* herschapen in *tegalans* (droge rijstvelden), wat natuurlijk een zeer groot nadeel is voor de bevolking. En eigenaardig genoeg steken de bestuursambtenaren geen vinger uit, om den toestand te verbeteren. Het S.-I. bestuur te Madjalengka kreeg kennis van dit in-treurige geval en belegde onmiddellijk een openbare vergadering, bijgewoond door de bevolking van de zes getroffen dessas. Er werd besloten een verzoek bij de bevoegde macht in te dienen, om weer gebruik te mogen maken van de oude kali Tjidèrès. Doch het S.I.-bestuur had ten deze zeer onverstandig gehandeld. Het kwam met een mondeling verzoek bij den *patih*, die het verwees naar den *assistent-wedono*. Maar begrijpelijk is het, dat tot heden geen werk gemaakt wordt om den misstand op te heffen.. De *assistent-wedono* beloofde n.m. namens de zes dessas een rekest in te dienen bij den resident van Cheribon, doch schrijver betwijfelt ten zeerste of genoemde ambtenaar zijn belofte heeft nagekomen.

Een Javaansch Congres. Na een gezellige reünie, die in den vooravond in de Sociëteit plaats had, waar *wireng*dansen werden uitgevoerd, vond in den navond van 5 Juli j.l. in de artistiek versierde *kepatian* van de Mangkoenegaran, de opening plaats van het eerste congres voor Javaansche Kultuurontwikkeling (zie ook het vorige weekoverzicht). Er waren congresgangers uit alle oorden van Java aanwezig, waaronder ook verscheidene Semarangers, o.w. de burgemeester en de regent, benevens tal van bekende figuren uit de Javaansche beweging. Verscheidene Europeesche en Inlandsche dagbladen waren vertegenwoordigd. De heer *Sastrowidjono* hield een krachtig uitgesproken welkomstrede, waarin hij met voldoening kon gewagen van de sympatnie, welke bleek uit het schrijven van den landvoogd en ook van de vele belangstelling van andere zijden; tal van telegrammen en brieven van sympathie en adhaesiebetuigingen zijn ingekomen. o.m. van den Prinsenbond, Dr. Hazeu, Dr. Koningsberger. den kroonprins van Djokdja ter welkomstgroet namens den Sultan.

Beurtelings verkregen acht der negen prae-adviseurs elk een kwartier het woord ter inleiding hunner stellingen, welke inleidingen meerendeels parafrases en herbelichtingen vormden der reeds grootendeels bekende praeadviezen. De algemeene aandacht trok een krachtige opwekking van *Tjipto* tot de Javanen, vooral de Jong-Javanen, om Westersche kennis te veroveren en zich niet blind te staren op het verleden.

Dr. Radjiman verwekte verrassing en hilariteit om zijn openhartige uitingen over de noodzakelijkheid zich met intellect te wapenen tegen de Europeanen, die tot dusverre niet met andere wapenen bestreden konden worden. Spreker kreeg hartelijke ovaties.

De heer Z. Stokvis nam de Westersche kultuur in verdediging tegenover de heeren Mühlenfeld, Labberton en enkele Inlandsche praeadviseurs, die de aanwezigheid van meer dan techniek en die kultuur z.i. miskenden. Hij wekte vooral op tot deelneming der Javanen aan de Oostersche literaire afdeeling van de aanstaande Indische middelbare school, opdat de abituriënten later zullen meehelpen, om de Javaansche kultuur te verjongen.

De sprekers genoten de volle meelevende aandacht van de Inlandsche congressisten. Te middernacht werd de vergadering gesloten.

Het debat voor den volgenden dag beloofde vooral te raken de vraag: in hoeverre de Javanen aan de Westersche kultuur vooral hebben te ontleenen techniek dan wel ook andere ideëele en zedelijke waarden? Voorts ook de taalvraag.

De Javaansche brief, door den Landvoogd geschreven aan het Comité voor het Kultuurcongres, luidt als volgt: ,,De Landvoogd verzekert het streven van het Comité met sympathie en belangstelling te volgen. Wie het wel meent met het Javaansche volk, zal zich er over verheugen, dat het in dit aan gebeuren zoo rijke heden bij zijn drang opwaarts door inspanning en loffelijke daad, te midden van dit moderniseerings-proces zijn schoon verleden niet uit het oog verliest. Zulk een verleden is op zich zelf reeds een groote schat en slechts ten volle te waardeeren door hen, die zelf de verfijning bezitten, welke het erfdeel van uw volk is; een kostelijk bezit dat ten volle aanspraak heeft op eerbiedige bewondering, maar nog belangrijker wordt dat bezit in het oog van hen, die hebben leeren inzien, dat dit glanzend kultuurverleden van uw volk kan worden tot hefboom ter verzekering eener toekomst, welke uit een nationaal beschavingsoogpunt dat verleden zal waardig zijn. De specifiek Javaansche kultuur, thans bevrucht door het moderne denken, tot nieuw leven te brengen, zoodat gij het fundament zult worden, waarop het hechte gebouw van een eigen nationaal geestelijk leven zal verrijzen, dat is een schoon en edel ideaal, welks verwezenlijking niet alleen in hooge mate begeerlijk is, doch ongetwijfeld ook mogelijk. Ter bereiking van dit doel is een langdurige inspanning en een hartelijke samenwerking van de leden onmisbaar. De Gouverneur-Generaal spreekt den wensch uit, dat het uw Comité gegeven moge zijn, dit doel krachtig te bevorderen en alle Javanen en Javanenvrienden tot daadwerkelijke deelneming aan zulk streven op te wekken.''

Het uitvoerigst waren op het congres de heeren Labberton en Mühlenfeld, die de kritiek op de historische juistheid der in hun praeadvies verwerkte gegevens trachtten te weerleggen. Beiden verzekerden de Westersche beschaving niet te hebben willen kleineeren. Labberton ontkende, dat hij de geheele Westersche beschaving als uitsluitend technisch had gekarakteriseerd en Mühlenfeld veroordeelde tevens de vergoelijking van het optreden der Oost-Indische Compagnie, als een onwaardige misleiding. Het congres nam bij acclamatie een motie aan van Stokvis c.s., constateerende, dat ten congresse de noodzakelijkheid van een permanent instituut voor de studie van land- en volkenkunde gebleken is, en verzoekende aan het Comité de totstandkoming daarvan te bevorderen.

Hierna sprak de president, *Sartrowidjono*, een dankwoord.

Terwijl de bedoeling van het comité slechts was de belangstelling te peilen, verkreeg men reeds waardevolle uitspraken.

Des avonds had een opvoering plaats van het Javaansche tooneelspel, ,,*Prigowo Pregiwati*'', met adellijke jongelieden als opvoerenden, in de *pendopo* van des Soenans zoon, prins *Ario Koesoemodjoedo*, een uitvoering die kenmerkende door pracht van kostuums en uitstekende gamelan-begeleiding. *(Darmo Konda)*.

Opiumregie. In het kantoor van de *S. I.* in de kampong Kebonkenap (Semarang) hield deze bond een openbare vergadering, welke werd bijgewoond door den Controleur en depothouder der Opiumregie te Semarang en 24 leden. Onderwerpen van bespreking waren het algemeen huishoudelijk reglement, de verbetering van positie en verhooging van traktementen. *(Sinar Djawa)*.

Inënten tegen cholera. In de kampong Randoesari (Semarang) had een bijeenkomst plaats, waarin gesproken werd over het inënten tegen de cholera en over het bewaken van de kampongs. Ongeveer 40 Inlanders woonden deze openbare vergadering bij. *(Sinar Djawa)*.

Een verbod. Aan de vereeniging *Adi Darmo*, het z.g. Arbeidsleger, is verboden voortaan ter hoofdplaats Djokdjakarta of op de ondernemingen vergaderingen te beleggen.

Een nieuw orgaan. Den 1en Maart j.l. verscheen het eerste nummer (eerste jaargang) van de *Soeara Rajat*, (adres: redactie en administratie A. Baars te Soerabaja). Een weekblad, zich noemende het *orgaan* van het Sociaal-Democratische volk in Indië en ten doel hebbend het Indische volk in te lichten aangaande de volksbewegingen in andere landen, wat te meer noodig is nu de Volksraad (die zich opwerpt als een volksvertegenwoordiging, maar feitelijk een vertegenwoordiging is van het kapitaal) met zijn taak een aanvang genomen heeft. De *Soeara Rajat* stelt zich voor den volksraad den weg aan te geven, hoe deze zijn taak dient op te vatten tot welzijn van de bevolking. Tot bereiking van dit doel worden alle leden van de Sociaal-Democratische partij aangezocht een abonnement te nemen, om alzoo de uitgave van dit blad te steunen.

In het eerste nummer komt voor een artikel naar aanleiding van de onlusten van den laatsten tijd in de Buitenbezittingen, waarin het Indische volk ten sterkste wordt aangedrongen er werk van te willen maken, dat de heerendiensten verdwijnen en niet vervangen zullen worden door een belasting. Indien het kapitaal mooie wegen noodig heeft, moet het die maar zelf bekostigen. Zoo luidt de leus.

In een ander nummer wordt een afkeurend oordeel geschreven over de nieuwe grondhuurordonnantie voor Java en Madoera.

Ook is een nieuw blad verschenen de *Tjokro Boschwezen*, een maandblad gewijd aan de belangen van het boschwezen en van de ambtenaren werkzaam bij dien tak van dienst. Het eerste nummer verscheen den 1en April j.l. te Semarang en bevat 28 bladzijden druk.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Associatie. De *Djawa Tengah* geeft haar vreugde er over te kennen, dat bij de voltrekking van het huwelijk van Raden Mas Noto Soeroto met een Hollandsche dame, beiden, bruid en bruidegom, in Javaansche kleederdracht voor den ambtenaar van den burgerlijken stand verschenen zijn. Raden Mas Noto Soeroto heeft hierdoor — alzoo de schrijver — het bewijs gegeven, dat hij zich zijn nationaliteit niet schaamt.

Hier in Ned.-Indië ziet men 't dikwijls anders gebeuren. Daar verschijnen Inlandsche bruidsparen, die te kennen willen geven, dat zij de Europeesche beschaving deelachtig zijn geworden, dikwijls in Europeesche kleedij. In waarheid kan het huwelijk van Raden Mas Noto Soeroto een associatie genoemd worden tusschen Azië en Europa. Maar in Indië willen de Europeanen nog niet veel weten van associatie. Dit woord is bij hen veelal nog maar een *frase*. Zoolang de Europeanen in Ned.-Indië hun *toeanisme* nog niet hebben afgelegd, zoolang zij nog bezwaren hebben tegen huwelijken van hun zoons en dochters met de kinderen van het land, zoolang zij nog Inlandsche vrouwen als speelpop of bijzit onderhouden, zoolang zij al deze slechte hebbelijkheden nog niet hebben afgelegd, zoolang kan schrijver niet gelooven aan een welgemeende associatie tusschen Europeanen en Inlanders.

Een goede maatregel. De Chineesche Consul te Batavia seinde aan zijn confrater te Soerabaja, als resultaat van de gehouden besprekingen van de Chineesche deputatie uit Soerabaja, ten behoeve van de verbetering van den dienst der immigratie het volgende telegram: „Vandaag (6 Juli) kwam een overeenkomst tot stand met het Gouvernement, dat de Chineesche vrouwelijke immigranten te Soerabaja alleen door een vrouwelijke arts zullen mogen worden onderzocht, maar er kan geen waarborg gegeven worden, dat er geen oponthoud zal plaats hebben; niettemin zullen er maatregelen worden genomen om het oponthoud zoo gering mogelijk te maken. *(Djawa Tengah)*.

De Chineesche Vrouw. Het eerste-Kamerlid, van Kol, verzocht *The Giok Lan*, redactrice van de *Sinar Sumatra*, om schriftelijke inlichtingen over de rechtspositie der Chineesche vrouw, daar hij voornemens is een lans voor haar te breken in het Parlement. *(Sinar Sumatra)*.

Den 14en Juli j.l. zouden de Chineesche vrouwen te Padang een groote vergadering houden in de Tiong Twa Hwe Kwan ter bespreking van deze kwestie, waarna aansluiting zou worden gezocht met de Chineesche vrouwen over geheel Indië *(Sinar Sumatra)*.

Werving van Koelies. De agent van de *Pahang Consolidated Company Limited* kreeg vergunning om Javaansche koelies, tot een maximum van 455, aan te werven voor den dienst op de onderneming Huala Heman Estate in Pahang (Malakka). Naar aanleiding hiervan merkt de *Pewarta Soerabaja* op, dat de koelies, die voor Sumatra aangeworven worden, wel de bescherming van het N.-I. Gouvernement genieten, maar dat de behandeling van hen, die voor Pahang in dienst genomen worden, geheel zonder toezicht is gesteld en overgelaten aan het Engelsche bestuur.

Eene Vermaning. De *Djawa Tengah* geeft, naar aanleiding van de in den laatsten tijd meer en meer voorkomende klachten van onbeschofte behandeling van Inlanders, van de zijde van Europeanen, aan dezen de volgende vermaning: „Bedenkt gij „blanken", dat wij „zwarten" ook menschen zijn, maakt ons niet ijverzuchtig, en voorkomt dat wij u zullen haten! Bedenkt dat, zoo wij er niet waren, gij hier ook niets zoudt hebben om u te kleeden en te voeden. Indien gij de Inlanders als apen beschouwt, waarom blijft ge dan in dit apenland en eet ge van het eten dier apen?"

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De geest in Oranje vrijstaat.

De successen der entente vermogen den anti-Britschen geest in Zuid-Afrika niet te keeren, in 't bijzonder blijft de Vrijstaat tegen de Botha-politiek gekant. Aan een artikel in de N. R. Ct. (Av.bl. v. 24 dezer) ontleenen wij het volgende:

Een grootsch opgezet politiek offensief is voor de Botha-regeering op een volslagen mislukking uitgeloopen. De generaal zelf was door ziekte verhinderd persoonlijk op te treden, maar de ministers Malan, van Heerden en Mentz wierpen zich in den strijd en het resultaat was, dat zij niet alleen moties van wantrouwen kregen, maar dat zij ook moesten aanhooren hoe het Vrijstaatsche volk, na de verklaringen van de ententegenooten over 't zelfbeschikkingsrecht der volken, dit recht voor zich zelf en heel Zuid-Afrika opeischt.

De moties, die, op een enkele uitzondering na, overal met overweldigende meerderheid werden aangenomen, komen verkort hierop neer:

I. Met een beroep op de bekende verklaringen, dat alle geschonden rechten en vrijheden hersteld moeten worden en dat alle nationaliteiten het recht zullen hebben om over hun eigen lot te beslissen en dat geen volk ooit gedwongen zal worden onder een heerschappij te staan, waaronder 't niet wil leven, wordt daarmede volle en geestdriftige instemming betoond en met 't oog op de geschiedenis en 't aangeboren recht als een zelfstandig en mondig volk, wordt dan geëischt, dat deze beginselen op Z.-Afrika toegepast zullen worden.

II. Aan de ministers werd dank gebracht voor hunne overkomst, maar tevens werd de bittere verontwaardiging uitgesproken over de wijze, waarop de Hollandsch sprekende bevolking door de Botha-regeering is geminacht en door de individueele leden van de regeering werd gesmaad en verguisd.

Dit uitwerkend, kwam de motie zelfs tot de verklaring, dat zij de Botha-regeering beschouwt als onbekwaam en onvertrouwbaar en dat noch de generaal, noch zijne regeering het vertrouwen verdienen van het Afrikaner volk.

De tegenstand der Nationalisten werd van Bloemfontein uit door generaal Hertzog georganiseerd, tot verbazing en verlegenheid van de regeeringsgezinden. De beweging geeft duidelijk uiting aan 't verlangen naar een republiek met eigen staatsvorm.

„De Burger", het meest verspreide dagblad in Z.-A., schrijft: „De Vrijstaat heeft ondubbelzinnig en beslist gesproken...... Deze eenstemmige en krachtige uitspraak kan niets anders dan 'n diepe indruk maken, niet alleen in Z.-A., maar ook in Engeland, waar generaal Smuts en minister Burton tegen hun eigen beter weten met valse voorstellingen omtrent de kracht en de betekenis van de Nat. partij het Britse publiek stelselmatig misleid hebben. Maar als de moties van wantrouwen 'n indruk zullen maken, veel dieper nog zal de indruk zijn, die gemaakt zal worden door de daarmee gepaard gaande resoluties ten gunste van de onafhankelijkheid van Z.-A. 't Is het duidelijk en ondubbelzinnig antwoord, dat 't volk van de Vrijstaat geeft op de uitdaging van de groote staatsmannen van de wereld, die in verband met deze wereldoorlog over het recht en het lot der volkeren gesproken hebben en op de misrepresentatie van hunne ware gevoelens, die door de Botha-regering en hare handlangers aan de wereld gegeven wordt."

Peru-Chili.

Nog was onze beschouwing over de aspiratiën, die nog wel uit minder verwachte hoeken zouden opkomen, niet gedrukt, of uit Lima kwam de mededeeling, dat de Peruaansche pers een campagne voert om aan te dringen op de teruggave door Chili aan Peru van de provincies Tacna en Arica, die vergeleken worden bij Elzas-Lotharingen. De propaganda wordt ook in Uruguay gevoerd, om mede buiten Peru sympathie voor het denkbeeld te winnen.

De Amerikaansche legers in Europa.

Door de geleidelijk opgevangen cijfers heeft ieder een flauw begrip van de massa's, die, den duikbootoorlog ten spijt, van Amerika naar Frankrijk zijn overgebracht. Maar 't totaal-cijfer, dat tot ultimo September overgebracht was, heeft toch zeker nog verbazing gewekt, als zijnde 1.766.200 man.

Meer dan 946000 soldaten werden op schepen onder Britsche vlag vervoerd, ongeveer 786000 op Amerikaansche schepen, de overigen op Fransche en Italiaansche vaartuigen. 't Escorteeren werd voor 70 percent door de Britsche marine verricht.

't Sterkste convooi, dat ineens overkwam, telde alleen al 31.108 man. Bij die cijfers heeft men bovendien te denken aan alle krijgsbenoodigdheden van de meest uiteenloopende soorten, levensmiddelenvoorzieningen, paarden, enz., die voor een modern uitgerust leger noodig zijn en dagelijks noodig blijven. Volgens jonger bericht gingen tot 24 October reeds 2008000 Amerikanen scheep naar 't Westfront.

Men krijgt zoo niet alleen een denkbeeld van 't groote aandeel, door de Vereenigde Staten aan den oorlog genomen, maar tevens van de samenwerking, die noodig is geweest en waarbij de lang in de havens opgeborgen gehouden Engelsche vloot ten slotte nog uitstekende diensten heeft bewezen.

Spaansch Marokko.

Het schijnt den Spanjaarden in hun Afrikaansche strook nog steeds niet naar wensch te gaan. De wereldkrijg heeft de aandacht afgeleid van de daar heerschende toestanden, maar deze zijn er daarom niet beter op geworden. De geheele Sp. zone, behalve de strook bij Melilla, verkeert in anarchie. Raisoeli treedt als volkomen dictator op, hij wordt door inboorling en Spanjaard gehoorzaamd. Hij heeft post gevat tegenover alle Sp. kampen. Hij voorziet zich van geld door belastingen, maar ook van Spanje zelf en, naar beweerd wordt, van Duitschland, dat hem als agent gebruikt. Van Spanje zou hij een toelage hebben weten te bedingen; verslapt de uitkeering, dan oefent hij ongewenschten druk met bedreiging uit.

Sp. ambtenaren en burgers kunnen buiten een zeer begrensd gebied niet reizen zonder pas van Raisoeli. Sp. soldaten worden vermoord, paarden gestolen en dit blijft ongestraft.

Afdeelingen inboorlingen worden gevormd om invallen in 't Fransche gebied te doen. De cavalerie ontvangt 6 fr. per dag. Tusschen Raisoeli, Abdoel Malek en Kassim ben Salah, die allen in 't Fransche gebied optreden en den Duitschen gezant te Madrid, bestaat, volgens den Times-berichtgever uit Tangar, een nietgecontroleerde correspondentie. Kassim ben Salah heeft zijn basis in Larasj, waar de Spanjaarden zich niet meer veilig achten; Abdoel Malek treedt uit Melilla zelf op.

Buitenlandsche handel van Japan.

De Economist van 14 September gaf cijfers over den Japanschen buitenlandschen handel in de eerste helft

van 1918, in vergelijking met de overeenkomstige maanden in 1917; wij ontleenen er het volgende aan, de bedragen zijn in yen uitgedrukt.

	1918	1917
Invoer	839.898.334	447.948.282
Uitvoer	896.922.275	708.519.640
Uitvoer saldo	57.023.941	260.571.358

De cijfers wijzen op een groote wijziging in de buitenlandsche handelsbeweging. Voor de import geven zij een buitengewoon omvangrijke toeneming aan, van bijna 392 millioen. In verhouding daarmede is de vermeerdering van den export met ruim 188 millioen opvallend gering. Hierdoor is 't uitvoersaldo, vergeleken met dat der eerste zes maanden van 1917, sterk verkleind. Naast deze tabel, die alleen betrekking heeft op de handelswaren, verdient die voor munt en munt-materiaal ook volle aandacht:

	1918	1917
Invoer	1.816.942	172.987.498
Uitvoer	4.000	65.448.216
Invoer saldo	1.812.942	107.539,282

De daling is zoo aanzienlijk, dat de vraag opkomt of de nieuwe cijfers wel volledig zijn.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Kindercriminaliteit in Ned.-Indië.

Als No. 3 der 2e serie van de brochurereeks ,,Onze Koloniën, onder redactie van R. A. van Sandick'', is verschenen (bij de Hollandia-drukkerij te Baarn) eene beschouwing van A. de Braconier over kindercriminaliteit en de verzorging van misdadig aangelegde en verwaarloosde minderjarigen in Ned.-Indië.

Schr. zegt, dat hoewel de Kinderwetten in Nederland met succes worden toegepast en men er het in het leven roepen van ,,Kinderrechtbanken'' overweegt, het eerste ,,Verbeterhuis'' (opvoedingsgesticht) in Ned.-Indië nog moet worden geopend en men met smart wacht op de toestemming de Ned.-Ind. wetgeving civiel-rechtelijk in overeenstemming te brengen met de genoemde Ned. Kinderwetten. Hij acht het verder noodzakelijk, dat het ,,tucht- en opvoedingswezen'' in Indië zoo spoedig mogelijk wordt geregeld als afzonderlijke tak van dienst, en is van meening, dat bij de inrichting en de organisatie van de in Britsch-Indië opgedane ervaringen een nuttig gebruik zal kunnen worden gemaakt.

Het Indische mijnbouwvraagstuk.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen een werk van ruim 250 blz. over het Indische mijnbouwvraagstuk, samengesteld door den ingenieur E. P. Wellenstein.

De bijzondere belangstelling, welke verschillende Indische mijnbouwaangelegenheden gedurende de laatste jaren hebben gewekt, zijn voor den schrijver aanleiding geweest om het noodige te verzamelen en bijeen te brengen, ten einde het den lezer mogelijk te maken om zich over de thans nog hangende quaesties een eigen oordeel te vormen.

In hoofdzaak betreffen deze aangelegenheden de aardolie-ontginning in het gewest Djambi en de verlenging van het Billiton-contract.

Schr. geeft eerst een overzicht van den groei en den huidigen omvang van den mijnbouw in N.-I. Verder schetst hij historisch-critisch het tot stand komen van de vigeerende mijnwet van 1899 met de sedert aangebrachte wijzigingen, zoomede de in het Parlement behandelde mijnbouwvraagstukken der laatste jaren. In het laatste hoofdstuk geeft de samensteller aan in welke richting naar zijn meening de oplossing dient gezocht te worden om van een krachtig opleven van de particuliere mijnbouwindustrie in den Indischen Archipel verzekerd te wezen.

De Ingenieur.

In het Nr. van 26 Oct. schrijft ir. M. Ypelaar een artikel over de irrigatie- ,,dag- en nachtregeling'' in Ned.-Indië en eenige gegevens omtrent de in Italië gebruikelijke bevloeiingssystemen (de laatste verstrekt door den consul-generaal der Nederlanden te Milaan, F. B. M. de Visser).

De zoogenaamde dag- en nachtregeling bestaat in een regeling waarbij al het bevloeiingswater overdag aan de suikerindustrie en 's nachts aan de bevolking wordt verstrekt. Dit geeft tot veel ontevredenheid aanleiding; het bezwaar van de bevolking tegen de nachtelijke verstrekking van bevloeiingswater bestaat hierin, dat het water niet behoorlijk verdeeld en geleid kan worden. Slechts de in de nabijheid der leidingen gelegen velden kunnen van water worden voorzien en de overige velden krijgen weinig of geen water. Nooit zeker van het water zijnde, laat de bevolking dikwijls haar velden onbeplant of gaat zij er toe over minder waardevolle tweede gewassen te planten, die weinig of geen water noodig hebben. Door de suikerindustrie, die zooveel intensiever gedreven wordt dan de aanplant der bevolking, zijn evenzoo bezwaren geopperd tegen een eventueel gebruik van nachtwater.

Ten einde nu te komen tot een afschaffing van die dag- en nachtregeling, worden in de laatste jaren, naar aanleiding van de herhaalde debatten over genoemde regeling in de Staten-Generaal gevoerd, onder de leiding van den ingenieur Ch. G. Cramer Jr., proeven genomen, waarbij het nachtwater in vergaarkommen (wadoeks) geleid wordt, om overdag te worden benut voor bevloeiingsdoeleinden.

Een en ander wordt in bijzonderheden door den schr. uitgelegd. Het verdient opmerking, dat de nachtregeling bij de cultures in Italië geen moeielijkheden schijnt op te leveren.

Verder bevat dit Nr. van De Ingenieur nog eene verklaring van den Directeur van Gouvernementsbedrijven, ir. R. de Kat, betreffende de door de Regeering te volgen gedragslijn in zake den mijnbouw. Hieraan ontleenen we de mededeeling, dat het niet in de bedoeling ligt om alle opsporing naar en de ontginning van nuttige delfstoffen geheel aan het particuliere initiatief ovver te laten, doch evenmin beoogt de Regeering staatsexploitatie à outrance. Integendeel staat zij vóór, zoowel opsporing en ontginning van delfstoffen door en voor den Staat, naast die door het particulier initiatief in het leven geroepen.

Aan het slot wordt gezegd: ,,De Regeering acht een afzonderlijk Departement van het Mijnwezen noch wenschelijk, noch noodzakelijk.''

Parlement en Kiezer.

Van het handige jaarboekje ,,Parlement en Kiezer'', samenstellers J. A. Jungmann en F. K. van Iterson, uitgever M. Nijhoff te 's-Gravenhage, is een nieuwe jaargang verschenen. Het boekje bevat o.m. de namen van de leden der Staten-Generaal met eenige biographische bijzonderheden, programma's en verdere aangelegenheden der talrijke politieke partijen en een overzicht van de voornaamste werkzaamheden der Staten-Generaal gedurende de zitting 1917-18. Aangezien in deze rubriek de behandelde onderwerpen alphabetisch zijn gerangschikt, kan men met behulp hiervan onmiddellijk het verlangde uit de lijvige Handelingen der Staten-Generaal opdiepen. Onnoodig te zeggen, dat zulks ook voor Indische onderwerpen geldt.

Verslag Rijks Ethnohraphisch Museum.

Verschenen is het verslag van 's Rijks Ethnographisch Museum over het tijdvak van 1 Oct. 1916 tot 30 Sept. 1917, opgemaakt door den directeur Dr. H. H. Juynboll. Onder verschillende belangrijke en minder belangrijke mededeelingen, leest men dat spoedig in druk zullen verschijnen Deel XII van den zoo buitengewoon interessanten catalogus van het Museum, handelend over Zuid-Sumatra en bewerkt door wijlen den conservator H. W. Fischer en Deel XIII (Java, 3e gedeelte), bewerkt door Dr. H. H. Juynboll.

Chung Hwa Hui Tsa Chih.

Van dit op ongeregelde tijden verschijnende tijdschrift der Chineezen in Nederland en Ned.-Indië, tevens orgaan van de Chineezen-Vereeniging in hoofde genoemd, verscheen een nieuwe afl. (No. 1-2 van jaarg. II).

De verschillende, hieronder genoemde bijdragen, zijn in het Nederlandsch geschreven, sommige met Maleische vertaling.

Chineesche boekhouding en de groothandel in Ned.-Indië, door Mr. P. H. Fromberg. — De weduwe van kapitein Siqua, door B. Hoetink. (Dit artikel bevat merkwaardige bijzonderheden over een vrouw, die in de zeventiende eeuw gedurende verscheidene jaren de functie van hoofd der Chineezen te Batavia vervulde, te merkwaardiger omdat die vrouw geen Chineesche, zelfs niet van Indo-Chineesche afkomst was, doch een Balische van geboorte of afkomst, bijvrouw van den in 1666 overleden kapitein-Chinees Siqua). — Een greep uit het politieke program der Chineezen in Indië, door Yap Hong Tjoen. — Het Congres van Indische studenten, gehouden te Leiden op 23 en 24 Nov. 1917, door Liem Bwan Tjie. — Een pleidooi voor de Chineezen in Indië, door Han Tiauw Tjong (stellingen: I. De Chineezen hebben zich in Indië niet ingedrongen en zijn daar ook niet overbodig. II. Integendeel zijn zij daar welkom, ja onmiskenbare medewerkers voor de ontwikkeling van het land.) — In memoriam: Li Tjiong Ling, overleden Ma. 20 Mei 1918 (met portret). — Chung Hwa Hui, herdenking van den 7en verjaardag dier vereeniging (met portret van Mr. P. H. Fromberg). — Enz.

Cultura.

In de Oct. afl. o.m.: Het nieuwe gezichtspunt in de Sereh-ziekte (van het suikerriet), door P. C. van der Wolk. — ,,Kina-Kina'' (Een nabetrachting), door W. H. Boomgaard. — De theeboom (aan een publicatie uit het eind der 17e eeuw ontleende mededeelingen), door W. H. Boomgaard. — Bijdrage tot de kennis van het klimaat van Oost-Java (periodieke mededeeling), door M. Buijsman.

Tijdschrift voor Economische Geografie.

Prof. Dr. H. Blink schrijft in het 15-Oct. Nr. van dit maandschrift een artikel over de houtproductie van Ned.-Indië en meer in 't bijzonder van Java, waarbij voor djatihout de meeste aandacht wordt gevraagd. — Verder verschaft schr. gegevens over den houthandel van ons Indië en over de hout-exploitatie in Achter-Indië (speciaal Birma en Siam).

Handelsberichten.

Werd in het vorig Nr. van dit weekblad het een en ander medegedeeld over vezelstoffen in het algemeen en hunne beteekenis voor onzen Oost-Indischen Archipel, in het jongste Nr. wordt een afzonderlijke bespre-

king gewijd aan de Agave-vezels (behoorende tot de harde touw- en borstelvezels).

Verder vindt men in dat Nr. o.m. korte gegevens omtrent den uitvoer van de voornaamste producten uit Suriname en over den stand der cultures in die kolonie (betrekking hebbend op het 2e kwartaal van 1918).

Eigen Haard.

No. 43 van Eigen Haard brengt het portret met levensbijzonderheden van Z.Exc. J. T. Cremer, lid der Eerste Kamer en oud-minister van Koloniën, benoemd tot gezant te Washington. Als het juist is wat de schr. meent, n.l. dat het gezantschap te Washington in de toekomst wel in hoofdzaak zal moeten opkomen voor de koloniale belangen der Nederlandsche natie, dan kon moeilijk een betere keus zijn gedaan.

De Zending op Zuid-Oost-Celebes.

De director der Ned. Zendingsvereeniging M. Lindenborm, neemt een geheel nummer van „Lichtstralen op den Akker der Wereld" in beslag voor een geillustreerde beschrijving van het pionierswerk, door zendeling H. van der Klift, op Zuid Oost Celebes verricht. Dit gedeelte van Celebes, omvattende de landstreken Roembia, Poleang en het eiland Kabaëna, behoort sedert begin 1916 tot het zendingsveld der Nederlandsche Zendingsvereeniging.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Uit den inhoud van afl. 30: Karo-Bataks (vervolg), door N. — Peking en Ommelanden, door Dr. H. P. N. Muller (slot). — Zeekindje, door C. O. van der Plas. — Een bergtocht in Zuid-Celebes, door L. M. van Klaveren (slot). — Uit het Javaansche dorpsleven, door H. W. Bredée (wordt vervolgd).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 43: De bosschen van de buitenbezittingen, door J. S. van Braam. — De cultuur van hevea, door C. J. J. van Kempen, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Verhooging van den suikerprijs in de Vereenigde Staten. — Aetherische oliën in Ned.-Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst.

In aansluiting bij het artikel, dat onlangs in het Kol. Weekblad werd gewijd aan deze jeugdige vereeniging, zij de aandacht gevestigd op een korte beschouwing van haar secretaris, den heer H. F. E. Visser, in het Nr. van 19 dezer in het weekblad „De Nieuwe Amsterdammer".

Schr. wijst er op, dat de eerste meer belangrijke „daad" zal zijn het organiseeren eener „Tentoonstelling van Oost-Aziatische kunst", welke van 15 Sept.—15 Oct. 1919 te Amsterdam zal worden gehouden.

Hij teekent daarbij aan:

Het is volstrekt noodig, dat alle verzamelaars en beheerders van die Oost-Aziatische kunstschatten, die voor ons doel in aanmerking komen, hunne medewerking verleenen. Slechts dàn kunnen wij tot een tentoonstelling geraken, die boven het middelmatige peil uitrijst, die den geest van Oost-Azië op zoo zuiver mogelijke — zij het ook niet volledige — wijze, kan vertolken. Ons land is klein, maar wij zijn er van overtuigd, dat hier veel meer belangrijke Oost-Aziatische kunst wordt bewaard, dan men gemeenlijk vermoedt. Maar toch — veel missen van het beste kunnen wij niet, zulks staat vast. Helpe wie kan, ook met inlichtingen omtrent nog „verborgen" schatten, dan kan wellicht iets bereikt worden!

Het secretariaat der Vereeniging is in den Haag gevestigd: Bankastraat 54.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. De Baliërs van Batavia, door C. Lekkerkerker.
2. Bulletijn van de Belgische Commissie van Koloniale Studiën in Nederland.
3. Hindia Poetra, Congresnummer van Indonesisch Verbond van Studeerenden.
4. Hondsdolheid in Nederl. Indië, door Dr. C. W. F. Winckel. (Koloniaal Instit.)
5. Nijverheid in Britsch-Indië, door Waldemar Freundlich. (Vereen. v. Studie van Kol. Maatschappelijke Vraagstukken te Buitenzorg).
6. Oud Hindoeisme en Jong Nationalisme, door C. Lekkerkerker.
7. De Europeesche Landbouw in Nederl.-Indië, d. Dr. H. C. Prinsen Geerligs. (Kolon. Instituut).
8. De Mijnbouw in Nederl.-Indië, door R. J. van Lier, M. I. (Kolon. Instituut).
9. Verslag 1916—1917 van de Nederl.-Ind. Onderwijs- en Studiekas te Amsterdam.
10. Verslag 1917 van de Vereeniging Toeristenverkeer te Batavia.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.